

Leden 2013

„Tím, že budete bránit migrantům ve vstupu na pracovní trh, důstojné pracovní podmínky nezaručíte“: rozhovor s migrantským portugalským odborářem Manuelem Correia

Šárka Zelenková

Abstrakt:

Manuel Correia je předsedou odborového svazu elektrotechnického průmyslu v Portugalsku – SIESI a členem Národní rady Portugalské konfederace odborových svazů (CGTP). V rozhovoru vysvětluje, co ho vede k aktivnímu zapojení se do odborů a jak se liší postoj portugalských odborů k migrantům od postoje odborů českých.

Šárka Zelenková: V kterém roce jste do Portugalska přišel? A v jakém oboru jste pracoval?

Manuel Correia: Do Portugalska jsem přišel v roce 1969, pocházím z Kapverdských ostrovů, kde jsem ve svých třinácti letech začal pracovat pro firmu působící v oblasti elektrických instalací. Tato firma se rozhodla mě po roce vyslat na školení v mém oboru do Portugalska, kde jsem po ukončení kurzu zůstal pracovat pro stejnou firmu.

V té době jsem vlastně nebyl migrantem, protože Kapverdské ostrovy byly ještě součástí portugalské koloniální říše. Migrantem jsem se stal až v roce 1975, po vyhlášení nezávislosti Kapverdských ostrovů na Portugalsku, kdy jsem se stal občanem Kapverd. Později jsem požádal o portugalské občanství, ale v portugalské společnosti jsem stejně vždy byl považován za migranta, bez ohledu na občanství.

Co Vás vedlo k aktivnímu zapojení do odborů?

V místě, kde jsem pracoval, jsem byl hned od začátku zvolen zástupcem pracovníků mé firmy v odborovém svazu elektrotechnického průmyslu (SIESI), a to jak portugalských pracovníků, kteří tvořili a dodnes tvoří většinu zaměstnanců firmy, tak i zahraničních pracovníků. Byl jsem v té době již vedoucím pracovníkem a nebývá zvykem, aby se lidé z těchto pozic stávali odborovými reprezentanty. Kolegové byli ovšem přesvědčeni, že jsem schopen řešit požadavky všech na důstojné pracovní podmínky. Později mě můj odbor SIESI přizval do vedení svazu, přestože v té době nebylo běžnou praxí zvat migranty do vedení svazů.

Dnes je situace jiná, řada delegátů jsou migranti, někteří se dostali i do vedení odborů. Ale ani přes velké úsilí Národní rady Portugalské konfederace odborových svazů (CGTP) zastoupení migrantů ve vedení odborů stále proporčně neodpovídá počtu syndikalizovaných migrantů. Je třeba říci, že počty migrantů v odborech jsou jen odhadovány, jejich členství není statisticky dokumentováno. Předpokládáme ovšem, že je poměrně vysoké, protože členství v odborech migrantům usnadňuje prodloužení povolení k pobytu, odbory mohou vystavit svým členům potvrzení o existenci pracovního poměru, pokud tak z nějakého důvodu neučiní zaměstnavatel. Je ovšem pravda, že i to se mění a firmy postupně podlehly silnému tlaku syndikátů a tato potvrzení dnes daleko častěji vystavují samy.

V Portugalsku mají migranti rovný přístup do odborů a odbory aktivně podporují jejich vstup. Bylo tomu tak vždy anebo došlo k nějakému vývoji těchto vztahů?

Od svého založení v roce 1970 měla CGTP vždy stejnou politiku vůči zahraničním pracovníkům jako vůči domácím pracovníkům. Portugalsko bylo tradičně zemí silné emigrace, a proto tu vždy existoval otevřenější přístup k migrantům. Jelikož všichni chceme, aby se ostatní chovali dobře k portugalským pracovníkům v zahraničí, musíme se i my chovat vůči zahraničním pracovníkům v Portugalsku dobře.

CGTP staví výlučně na kategorizaci pracovníků podle jejich funkcí, další kritéria neuplatňuje. Hájit zájmy pracujících bez ohledu na původ a rasu je koneckonců posláním všech odborů. Politika Evropská unie ve shodě s některými státy EU aplikuje protekcionistický model trhu práce, což CGTP vždy odmítala, protože tento postoj považuje za diskriminační.

Projevuje se i v Portugalsku celosvětový trend toho, že migranti ze třetích zemí pracují na nejvíce prekérních pozicích?

Ano, převážně tomu tak je. Portugalci tato pracovní místa opouštějí a stejnou práci odcházejí vykonávat za lepší plat do jiných zemí (do ekonomicky silnějších zemí EU, USA a do Kanady). Uvolněná pracovní místa v oblasti úklidu, stavebnictví, pohostinství atd. pak obsazují migranti. Tato místa se migrantům nabízejí automaticky, protože jsou dostupná, a k jejich výkonu není třeba jazyková znalost a specifická kvalifikace.

České odbory ve snaze udržet pracovní standardy a cenu práce upřednostňují ve vztahu k migrantům „tradiční“ protekcionistický model ochrany pracovního trhu, který značně omezuje a reguluje vstup migrantů na pracovní trh, před integrací migrantů do odborů.

V úvodu jsem již vysvětlil postoj CGTP, v jehož vedení působím. Postoj českých odborů, který uvádíte, je podle mého názoru velice chybný. Je to postoj diskriminační, který nepřináší nic pozitivního pro nikoho. Výsledkem tohoto protekcionistického postoje je pouze exkluze. Tím, že budete bránit migrantům ve vstupu na pracovní trh, důstojné pracovní podmínky nezaručíte. Jediný boj, v němž by se měly odbory angažovat a který skutečně ochrání pracovníky před zhoršením pracovních podmínek, je nekompromisní postoj vůči zaměstnavatelům. Odbory musí zabránit tomu, aby firmy mohly zaměstnávat někoho za podmínek odlišných od těch, které jsou stanoveny pro danou profesi, respektive danou kategorii v České republice a EU.

Vypuzením migrantů nedokážete zaručit, že zaměstnavatelé nesníží cenu práce pro české zaměstnance, což současná praxe ostatně potvrzuje. Proto je třeba, aby evropské odbory společně prosazovaly minimální pracovní normy pro jednotlivé profese. Nikdo pak nebude moci někoho zaměstnávat za odlišných podmínek, a to je základ.

Jak vidíte postavení pracujících v době, kterou nyní prožíváme? Ve světě a specificky v Portugalsku?

V Evropě a USA obecně existuje tendence ke snižování pracovních standardů. V Portugalsku je situace opravdu složitá, protože lidé pracují v několika zaměstnáních, aby užívali rodinu, a přitom jsou stále na hranici chudoby. Jak je možné pracovat tolik hodin a vydělávat tak málo!? A to ani nemluvíme o tom, že tito lidé nemají čas na rodinu a na výchovu svých dětí. Existuje tu krajní nepoměr mezi časem stráveným v práci a s rodinou. Ale to není jen problém Portugalska.

Jaká je podle Vás budoucnost odborů?

Jejich role bude důležitá, jako byla vždy. Je třeba donutit evropské politiky, aby práva pracujících byla respektována. Současné pravicové vlády touto cestou nešly. Uvidíme, zda se situace začne měnit.

Problém je v tom, že samotní zaměstnanci jsou v situaci, kdy mají strach se intenzivně zapojovat do boje za svá práva, protože se bojí ztratit i to málo, co mají. To platí hlavně pro překerní zaměstnání, i když dnes již zdaleka nejen pro ně. V posledních letech práci odborů stěžuje i významná restrukturalizace pracovního trhu, kdy dochází ke štěpení firem na malé podniky. Oproti velkým firmám, kde odbory fungují dobře, se v malých firmách těžko zakládají.

Co považujete za úspěch a co za neúspěch ve své dlouholeté práci v odborech?

Pro mě jsou úspěch a neúspěch relativní. Jsou určitě věci, které bych ve své odborové práci býval rád udělal, ale neměl jsem je možnost realizovat. Zapojil jsem se do odborů a věnoval jim svou práci, abych bránil hodnoty, ideje a osoby, které jsou na pracovním trhu nejméně chráněny. Při své práci jsem vycházel z přesvědčení, že sociálně spravedlivá společnost je ten správný cíl a že chci pracovat na tom, aby lidé byli v práci spokojeni a aby se jejich práci dostalo adekvátního uznání. To byl důvod, proč jsem se vzdal kariéry vedoucího oddělení montáže, kde bych vydělával více a čekal mě pracovní postup. Nežiji pro to, abych vydělával peníze, potřebuji vydělávat, abych mohl vést základní život s rodinou, svou energii věnuji především tomu, aby nedocházelo ke zhoršení pracovních podmínek pracujících. Tohle je moje volba, existují samozřejmě jiné. To, že se smím zároveň podílet na projektu, kterému věřím, považuji za svůj osobní úspěch.

Děkujeme za rozhovor.

Pozn. Rozhovor byl veden v druhé půlce roku 2012 v Lisabonu. Ve zkrácené verzi vyšel v bulletinu Sdružení pro integraci a migraci č. 2/2012.

Rozhovor je publikován v rámci projektu „Zahraniční zaměstnanci na trhu práce“, který realizuje Sdružení pro integraci a migraci ve spolupráci s Organizací pro pomoc uprchlíkům a Multikulturním centrem Praha. Mezinárodními partnery projektu jsou Caritasverband für die Diözese Osnabrück z Německa a Anti - Slavery International z Velké Británie.

O autorce:

Šárka Zelenková se ve spolupráci s různými nevládními organizacemi dlouhodobě věnuje otázkám migrace a situace migrantů v Portugalsku, kde i žije.